

УДК 351:332.1:314.7:342.77(477)

<https://doi.org/10.62664/cpa.2025.02.18>

Лариса МОСОРА,

доцент кафедри публічного управління,

адміністрування і національної безпеки

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

кандидат наук з державного управління, доцент

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-4341-1937>

(© МОСОРА Л., 2025)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено особливості формування та управління міграційною привабливістю регіонів України в умовах воєнного стану. Повномасштабна війна спричинила масштабні внутрішні переміщення населення та суттєву зміну просторової мобільності, що висунуло нові вимоги до спроможності регіонів приймати, утримувати та інтегрувати внутрішньо переміщених осіб. Обґрунтовано потребу оновлення підходів до оцінювання міграційної привабливості в умовах домінування безпекових чинників і нестабільної соціально-економічної ситуації. Запропоновано авторську модель індексу міграційної привабливості, що включає п'ять ключових компонентів: безпеку, економічні можливості, інфраструктуру та житло, соціальні послуги, адміністративну підтримку. На прикладі західних областей України здійснено апробацію методики та визначено регіони з найвищим потенціалом для прийняття ВПО. Установлено, що Львівська та Івано-Франківська області мають найвищі показники

міграційної привабливості, тоді як Тернопільська, Волинська та Рівненська потребують додаткових ресурсів і програм підтримки. У статті визначено основні виклики управління міграційними процесами, зокрема перевантаження інфраструктури, недосконалість системи обліку ВПО, наявність безпекових ризиків та труднощі довгострокової інтеграції переселенців. Запропоновано комплексний підхід до підвищення міграційної привабливості регіонів, що включає розвиток житлової та соціальної інфраструктури, удосконалення систем збору даних, поглиблення співпраці з міжнародними організаціями та впровадження інструментів стратегічного планування.

Ключові слова: міграція, міграційна привабливість, міграційний потенціал, просторова мобільність.

Larysa MOSORA,

Associate Professor of the Department of Public Administration,
Management and National Security,

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-4341-1937>

(© MOSORA L., 2025)

PROBLEMS OF FORMING AND MANAGING THE MIGRATION ATTRACTIVENESS OF UKRAINIAN REGIONS IN THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE

The article examines the specific features of forming and managing the migration attractiveness of Ukraine's regions under martial law. The full-scale war has triggered large-scale internal population displacement and a significant shift in spatial mobility, which has generated new requirements for regional capacity to receive, retain, and integrate internally displaced persons

(IDPs). The study substantiates the need to update approaches to assessing migration attractiveness in a context where security factors dominate and the socio-economic situation remains unstable.

An original Migration Attractiveness Index model is proposed, comprising five key components: security, economic opportunities, infrastructure and housing, social services, and administrative support. Using the western regions of Ukraine as a case study, the methodology is tested and regions with the highest potential to accommodate IDPs are identified. The findings show that Lviv and Ivano-Frankivsk oblasts demonstrate the highest levels of migration attractiveness, whereas Ternopil, Volyn, and Rivne oblasts require additional resources and support programmes.

The article outlines the principal challenges of migration governance, including infrastructure overload, deficiencies in the IDP registration and tracking system, security risks, and difficulties related to the long-term integration of displaced persons. A comprehensive approach to enhancing regional migration attractiveness is proposed, encompassing the development of housing and social infrastructure, improvement of data collection systems, deeper cooperation with international organizations, and the implementation of strategic planning instruments.

Key words: migration, migration attractiveness, migration potential, spatial mobility.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна стала головним чинником міграційної динаміки в Україні з часів незалежності. Масштабні внутрішні переміщення, евакуація населення із зон активних бойових дій, руйнування інфраструктури, значні соціально-економічні диспропорції між регіонами та формування нових траєкторій міграційних потоків спричинили суттєве переформатування просторової мобільності населення. За оцінками Міжнародної організації з міграції (*International*

Organization for Migration, IOM), кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні впродовж 2022-2024 років становила понад 4,6 млн осіб, а ще кілька мільйонів українців тимчасово виїхали за кордон [9]. Такі процеси призвели до того, що питання здатності регіонів акумулювати, утримувати та інтегрувати внутрішніх мігрантів стало ключовим чинником стабільності соціально-економічного розвитку.

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (*United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR*) та Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (*United Nations Development Programme, UNDP*) у своїх звітах наголошують, що переміщення населення в Україні характеризуються як високою інтенсивністю, так і нестабільністю, оскільки кожна нова хвиля атак чи загроз безпеці породжує нові міграційні рішення. В умовах такої динаміки міграційна привабливість регіонів не є сталою величиною: вона визначається поєднанням безпекових, економічних, соціальних, інфраструктурних та гуманітарних чинників, передусім доступністю житла, робочих місць, наявністю соціальних послуг та здатністю громад інтегрувати новоприбулих. Складність полягає в тому, що в умовах правового режиму воєнного стану класичні підходи до оцінювання міграційної привабливості не працюють повним обсягом. Чинники безпеки та ризику стали панівними, а економічні характеристики відійшли на другий план. Це потребує оновленої методології аналізу та стратегічного управління, що враховувала б як короткострокові шоки, так і довготривалі структурні трансформації. Зараз в Україні потрібний науково обґрунтований підхід до визначення того, як регіони можуть адаптуватися до масштабних демографічних змін та використовувати потенціал нових людських ресурсів.

Саме тому дослідження проблем формування та управління міграційною привабливістю регіонів у період дії правового режиму воєнного стану є важливими для розуміння того, як забезпечити їх

стійкість, збалансований розвиток та відновлення. Вступаючи у фазу довготривалої адаптації, регіони України потребують нових управлінських моделей, здатних відповідати на виклики воєнного часу, інтегрувати внутрішніх мігрантів, мінімізувати негативні наслідки демографічних дисбалансів і водночас відкривати нові можливості для економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова зацікавленість проблемою міграційної привабливості суттєво зросла, оскільки нові реалії потребують переосмислення наявних підходів до оцінювання регіонального розвитку. У сучасних умовах міграційна привабливість перестає бути лише похідною від економічних показників і дедалі більше залежить від безпекових чинників, доступності житла, якості соціальних послуг, стійкості інфраструктури та здатності територіальних громад адаптуватися до різкого збільшення населення.

Питання міграційних процесів, просторової мобільності населення та їхнього впливу на регіональний розвиток широко досліджувалися у світовій та вітчизняній науковій літературі. Класичні теорії міграції — зокрема концепції Ернста Равенштайна, теорія «push – pull» чинників Лі, моделі людського капіталу Беккера та Тодаро, просторові концепції Річардсона та Хаггета — формують теоретичну основу для аналізу закономірностей переміщення населення. Проте застосування цих підходів до українського контексту воєнного часу виявляє їх обмеженість, оскільки вони не враховують специфіку вимушеної міграції, наявність шоків безпекових чинників, руйнування критичної інфраструктури та масштабні внутрішні релокації бізнесу.

Сучасні дослідження міжнародних організацій, зокрема *Міжнародної організації з міграції (IOM)*, *Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR)* та *Програми розвитку ООН (UNDP)*, надають значної уваги аналізу переміщень, спричинених воєнними

конфліктами. У звітах цих організацій наголошується на тому, що вимушені міграційні потоки суттєво відрізняються від трудових чи економічно мотивованих переміщень. Для них характерні непередбачуваність, багатовекторність траєкторій, короткий плановий горизонт та недостатня ресурсна забезпеченість мігрантів. Ці характеристики повною мірою проявляються в ситуації України, де внутрішнє переміщення населення відбувається хвилями, у тісній залежності від змін на фронті та інтенсивності ракетних атак.

Українські науковці О. Малиновська [5], Е. Лібанова [4], О. Позняк [8], О. Цимбал [4], В. Толуб'як [7] та ін. активно досліджують соціально-демографічні наслідки війни, вплив міграції на ринок праці та регіональний розвиток. У їхніх працях акцент робиться на окресленні демографічних дисбалансів, проблем зайнятості, соціальної адаптації ВПО, розподілі навантаження на місцеві громади та аналізі стратегій відновлення регіонів. Проте питання формування міграційної привабливості регіонів у період воєнного стану поки що є недостатньо вивченим. Більшість досліджень зосереджені на гуманітарній допомозі, короткострокових потребах ВПО, соціальних трансферах та інституційних реакціях держави, тоді як стратегічний аспект управління привабливістю територій залишається поза увагою.

Особливо актуальним є вивчення західних регіонів України, що стали основними центрами прийняття внутрішньо переміщених осіб. Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Рівненська та Волинська області демонструють різні моделі реагування, різний рівень розвитку місцевих ринків праці, різну спроможність приймати та інтегрувати нове населення. Водночас, у науковій літературі бракує комплексних порівняльних досліджень цих областей з погляду міграційної привабливості та менеджменту міграційних процесів у надзвичайних умовах воєнного стану.

Таким чином, існує потреба в поглибленому аналізі міграційної привабливості регіонів України в умовах війни з урахуванням даних міжнародних організацій — *IOM*, *UNHCR*, *UNDP* — та національної статистики, а також в розробленні нових підходів до управління цими процесами. Розуміння того, які саме чинники визначають вибір внутрішніми мігрантами певних регіонів і як територіальні громади можуть підвищувати свою стійкість, є критично важливим для формування сучасної регіональної політики України.

Метою статті є системний аналіз проблем, що перешкоджають формуванню міграційної привабливості регіонів в умовах війни, а також розроблення моделі й інструментів управління цією привабливістю.

Виклад основного матеріалу. Міграція населення є складним соціальним явищем, що охоплює процеси просторового переміщення осіб з метою постійної або тимчасової зміни місця проживання, праці, навчання чи отримання притулку. Вона проявляється як багатовимірне явище, що формує демографічну структуру регіонів, впливає на економічну стабільність, соціальні взаємозв'язки та безпекову ситуацію. У сучасних умовах, особливо в контексті глобалізації та воєнних конфліктів, міграція постає не лише інструментом задоволення індивідуальних потреб, але й ключовим чинником трансформації суспільних процесів. Вона впливає на розвиток ринку праці, регулює доступ до ресурсів, формує інституційні та гуманітарні виклики, а також слугує важливим індикатором соціальної та економічної стійкості держави на національному і міжнародному рівнях.

В умовах України, особливо після початку повномасштабної військової агресії російської федерації 2022 року, міграційні процеси значно активізуватися. Масові внутрішні переміщення населення, евакуація із зон активних бойових дій та пошук безпечних регіонів спричинили різке переформатування демографічної та соціально-економічної структури країни. Західні області України, такі як Львівська,

Тернопільська, Івано-Франківська, Волинська та Рівненська, стали ключовими центрами прийняття внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що створює як нові можливості для економічного розвитку, так і значні виклики для місцевих громад щодо житлового забезпечення, соціальної інтеграції та підтримки зайнятості. Міграційні процеси у воєнний час постають не лише як гуманітарне явище, але й як критичний чинник, що визначає стратегічну стійкість регіонів, їх здатність адаптуватися до надзвичайних обставин і забезпечувати соціально-економічну стабільність у довгостроковій перспективі.

У наукових дослідженнях категорія «міграційна привабливість» (*migration attractiveness*) зазвичай пов'язана з економічними перспективами, ринком праці, рівнем життя, інфраструктурою та соціальними можливостями. Класичні моделі (наприклад, теорії «*push-pull*») визначають, що міграція стимулюється як чинниками відштовхування (економічна деградація, конфлікти), так і чинниками привабливості регіону призначення (робота, соціальні послуги).

Науковці визначають міграційну привабливість як здатність певної території приваблювати населення завдяки сприятливим умовам для проживання, працевлаштування, доступу до соціальних послуг, забезпечення безпеки та перспектив розвитку. Вона розглядається як один із ключових чинників переміщення населення з менш розвинутих регіонів і держав у більш розвинені [7]. Міграційна привабливість формується внаслідок взаємодії об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на сприйняття потенційними мігрантами вигідності переїзду до конкретного регіону.

У сучасних умовах правового режиму воєнного стану поняття «міграційної привабливості» набуває особливого значення, оскільки традиційні економічні та соціальні чинники доповнюються критично важливими параметрами безпеки та стабільності. В Україні після початку

воєнних дій внутрішня мобільність населення значною мірою визначалася наявністю безпечних зон, доступністю житла, можливістю працевлаштування та наданням соціальної допомоги.

Водночас, у сучасних умовах ці процеси відкривають можливості для залучення додаткових людських ресурсів, особливо в поєднанні з потенціалом релокованих підприємств, що може сприяти розвитку громад і регіонів, формуванню нових центрів господарської активності та зміцненню національної ідентичності серед мешканців різних частин України. Таким чином, наслідки внутрішньої міграції можна ефективно використовувати, перетворюючи їх на стимул розвитку економіки регіонів-реципієнтів [2].

Західні області країни — Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Волинська та Рівненська — стали основними центрами прийому внутрішньо переміщених осіб, що наголошує на взаємозв'язку безпекових, економічних та соціальних чинників у формуванні міграційної привабливості.

Дані Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), Міжнародної організації з міграції (IOM) та Програми розвитку ООН (UNDP) демонструють, що переміщення населення в Україні має хвильовий характер, а регіони прийому населення відрізняються неоднорідністю ресурсної бази, інфраструктурного забезпечення та соціальної адаптаційної спроможності. У таких умовах міграційна привабливість регіону визначається не лише економічними перспективами, а й комплексом чинників безпеки, готовності місцевої влади, соціальної інфраструктури та наявності житлових ресурсів, що може значно змінюватися навіть у короткі проміжки часу.

Таким чином, сучасні дослідження змушують переосмислювати класичні «*push – pull*» моделі і враховувати мультифакторну природу міграції в кризових умовах, де економічні стимули тісно переплітаються з

гуманітарними, соціальними та безпековими чинниками, а здатність регіону адаптуватися до внутрішніх міграційних потоків стає ключовим показником його стійкості та розвитку.

У воєнних умовах структура визначальних чинників міграційної привабливості значно змінюється. Безпека стає панівною характеристикою регіону, однак вирішальними залишаються також соціально-економічні можливості. Серед ключових груп чинників можна виокремити такі:

- рівень воєнної загрози та близькість до кордону або лінії бойових дій;

- економічна стійкість регіону (рівень зайнятості, динаміка валового регіонального продукту, наявність бізнес-інфраструктури);

- доступність (наявність) житла та можливості його оренди чи придбання;

- забезпеченість медичними, освітніми, адміністративними послугами;

- транспортна інфраструктура та логістичні можливості;

- демографічні характеристики, включно з конкурентністю на ринку праці;

- інституційна спроможність органів влади та громад у роботі з ВПО.

У західних областях поєднання низького рівня безпекових ризиків із доступністю житла та розвинутою соціальною інфраструктурою формує позитивне сприйняття міграційної привабливості, однак нерівномірність економічного розвитку між окремими регіонами залишається суттєвим чинником.

Так, кожна із областей західного регіону має свої особливості, що впливають на міграційну привабливість. Львівська область є одним із ключових центрів заходу України, з добре розвинутою інфраструктурою, транспортними вузлами, освітніми та медичними установами. Водночас, тут можуть бути значні навантаження від прийому ВПО, особливо у великих містах. Тернопільська область має переваги у вигляді нижчої

щільності населення, потенційно дешевшого житла, більш сільської структури, що може бути привабливо для сімей, проте обмежена кількість комунікацій або інфраструктурних ресурсів може стримувати переселення. Івано-Франківська область — туристично привабливий, гірський регіон, має потенціал для прийому переселенців, які шукають безпечні зони, проте її інфраструктура (житлова, транспортна) може бути недостатньо масштабована для значного потоку ВПО. Волинська та Рівненська області мають меншу густоту населення, менший ринковий тиск, але одночасно можуть мати обмежений економічний потенціал, менш розвинену інфраструктуру та соціальні сервіси порівняно з Львівською областю.

Як відомо, управління міграційними потоками в умовах воєнного стану супроводжується низкою серйозних ризиків. По-перше, великі потоки внутрішньо переміщених осіб можуть призводити до перевантаження місцевих ресурсів, що проявляється в дефіциті житла, медичних та соціальних послуг. По-друге, спостерігається невіривняність даних про переміщених осіб: як свідчать розбіжності між офіційною реєстрацією та використанням даних з мобільних телефонів (*GPS-треки*), частина ВПО не зареєстрована, що суттєво ускладнює планування та координацію допомоги. По-третє, навіть у відносно безпечних західних областях існують безпекові загрози, зокрема ризик обстрілів та ракетних ударів, що можуть знижувати міграційну привабливість регіону. Зрештою, важливим є аспект довгострокової інтеграції переселенців: навіть після переміщення можуть виникати проблеми з поверненням або «*втратою*» ВПО, якщо вони не встановлять міцні соціальні зв'язки або не віднайдуть стабільної зайнятості.

Таким чином, ефективне управління міграційною привабливістю регіонів потребує комплексного підходу, що поєднує забезпечення ресурсів, точний облік, безпеку та підтримку соціальної інтеграції переселенців.

Міграційна привабливість регіону формується під впливом багатьох чинників — економічних, соціальних, інфраструктурних, безпекових та гуманітарних. Проте у воєнних умовах традиційні підходи до оцінки привабливості стають недостатньо ефективними: швидкі зміни безпекової ситуації, нестабільність ринку праці, дефіцит житла та ресурсів створюють додаткові виклики для планування та управління. Саме тому визначення *індексу міграційної привабливості (ІМП) регіону* є потрібним для комплексного оцінювання його спроможності залучати, утримувати та інтегрувати внутрішньо переміщених осіб та інших мігрантів.

Індекс міграційної привабливості дозволяє систематизувати та кількісно оцінити всі ключові чинники, що впливають на рішення населення щодо переміщення. Він слугує інструментом стратегічного планування для органів влади та місцевих громад, дозволяючи: визначити регіони з найбільшою здатністю приймати ВПО, спрямовувати ресурси на розвиток соціальної інфраструктури, оцінювати ефективність інтеграційних програм та прогнозувати демографічні та економічні наслідки міграції.

Нами запропоновано *авторську модель індексу міграційної привабливості*, що враховує специфіку воєнних умов та може складатися з п'яти блоків (компонент): безпека (S) — рівень загрози, інтенсивність бойових дій, стабільність життя; економічні можливості (E) — ринок праці, доходи, зайнятість, бізнес-активність; інфраструктура та житло (I) — доступне житло, транспорт, комунікації; соціальні послуги (M) — освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення; адміністративна й інформаційна підтримка (A) — реєстрація ВПО, надання допомоги, державні програми, комунікація.

Індекс міграційної привабливості можна розрахувати за такою формулою:

$$\text{ІМП}_r = w_s \times S_r + w_e \times E_r + w_i \times I_r + w_m \times M_r + w_a \times A_r$$

де $ІМП_r$ — індекс регіону (області), w_i — вагові коефіцієнти для блоків (в сумі дорівнюють 1), S_r , E_r , I_r , M_r , A_r — нормалізовані значення показників блоків для області.

Кожен із п'яти компонентів вимірюється за окремим набором індикаторів. Наприклад, S (безпека): кількість атак, загиблих серед цивільного населення, щільність військових подій, наявність укриттів; E (економіка): рівень зайнятості ВПО, кількість працевлаштованих переселенців, участь в економічній діяльності; I (інфраструктура): кількість комфортного житла на душу ВПО, кількість пунктів, що приймають ВПО, транспортна доступність; M (соціальні послуги): кількість соціальних програм, медичних установ, шкіл, бюджет на допомогу переселенцям; A (адміністративна підтримка): простота реєстрації ВПО, державні субсидії, інформаційні кампанії, швидкість виплат допомоги тощо.

Кожний індикатор нормалізується (наприклад, методом мін–макс) для приведення до шкали $[0, 1]$:

$$X_{r,i}^{norm} = \frac{X_{r,i} - \min(X_i)}{\max(X_i) - \min(X_i)}$$

Після чого блокові значення обчислюються як середнє (або зважене середнє) нормалізованих індикаторів блоку.

Вагові коефіцієнти w_i може бути визначено експертним шляхом через опитування фахівців органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, міжнародних організацій або за допомогою методів багатокритеріального аналізу (наприклад, АНР — *Analytic Hierarchy Process*). У цьому дослідженні ми виходили з припущення, що безпека має найвищу вагу в умовах конфлікту $w_S = 0,3$, далі — економіка $w_E = 0,25$, інфраструктура $w_I = 0,2$, соціальні послуги $w_M = 0,15$, адміністративна підтримка $w_A = 0,1$. Вагові коефіцієнти можна переглядати залежно від регіонального контексту.

Використовуємо модель ІМП і на основі доступних даних (і певних припущень) можемо встановити такі нормалізовані оцінки міграційної привабливості (табл. 1).

Таблиця 1

*Оцінка міграційної привабливості західних областей України**

Область	Індикатори міграційної привабливості					Індекс міграційної привабливості
	<i>S</i>	<i>E</i>	<i>I</i>	<i>M</i>	<i>A</i>	
Львівська	0,80	0,70	0,75	0,70	0,65	0,75
Тернопільська	0,90	0,50	0,65	0,60	0,55	0,70
Івано-Франківська	0,85	0,65	0,70	0,65	0,60	0,74
Волинська	0,75	0,55	0,60	0,55	0,50	0,61
Рівненська	0,75	0,55	0,60	0,55	0,50	0,61

* розраховано автором самостійно

Серед п'яти західних областей України найвищий рівень міграційної привабливості демонструють Львівська та Івано-Франківська області. Це пояснюється поєднанням відносно високого рівня безпеки, розвиненої інфраструктури та наявністю економічних можливостей, що сприяють ефективній інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Тернопільська область характеризується помірним рівнем ІМП. Тут є певний потенціал для прийому ВПО, проте економіка регіону та рівень адміністративної підтримки можуть бути менш розвиненими, що обмежує масштабніші потоки переселенців без додаткових ресурсів чи програм підтримки. Волинська та Рівненська області показують нижчий ІМП порівняно з іншими регіонами. Це може стати перешкодою для значних потоків переселенців без зовнішньої допомоги або інвестицій, оскільки обмеженість ресурсів, інфраструктури та економічних можливостей може ускладнювати як тимчасове перебування, так і довгострокову інтеграцію внутрішньо переміщених осіб.

При розрахунку індексу міграційної привабливості для регіонів України нами було використано кілька груп показників, що відбивають

ключові аспекти спроможності територій приймати та інтегрувати внутрішньо переміщених осіб. Показники безпеки оцінювалися експертно на основі відкритих джерел, таких як інформація про гуманітарні зіткнення, повідомлення про обстріли та карти небезпеки. За цією оцінкою, західні області характеризуються нижчим рівнем загрози порівняно з прифронтовими регіонами, що робить їх більш привабливими для переселенців.

Економічні показники враховувалися через дані щодо працевлаштування ВПО. Наприклад, за інформацією Івано-Франківської обласної державної адміністрації, упродовж 2023–2025 років було працевлаштовано 1873 внутрішньо переміщеної особи [3], що дозволяє оцінити здатність ринку праці регіону інтегрувати нових мешканців. Показники інфраструктури та житла частково апроксимовані через демографічну щільність регіону, кількість переселенців та потужності місць прийому, з урахуванням взаємодії із місцевими органами влади та неурядовими організаціями.

Соціальні послуги оцінювалися на основі державних програм та опитувань, проведених Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності України, що дозволяє врахувати доступність допомоги та якість надання послуг. Зрештою, адміністративна підтримка включає показники доступності реєстрації ВПО, отримання державних виплат і надання інформаційних послуг, що впливає на здатність регіону швидко реагувати на потреби переселенців.

Таким чином, інтеграція цих груп показників дозволяє комплексно оцінити міграційну привабливість регіонів, ураховуючи не лише економічні та соціальні аспекти, а й безпекові та адміністративні чинники, що є критично важливими в умовах воєнного стану.

Формування та управління міграційною привабливістю регіонів в умовах воєнного стану є надзвичайно складним і багатофакторним

завданням. Масові внутрішні переміщення населення під час воєнних конфліктів створюють значне навантаження на соціальну, економічну та інфраструктурну систему регіонів. Однією із основних проблем є перевантаження місцевих ресурсів: житлового фонду, медичних закладів, закладів освіти та соціальних служб. Цей чинник не лише впливає на якість життя переселенців, а й знижує загальну привабливість регіону для нових потоків населення.

Іншою проблемою є невіривняність даних щодо переміщених осіб. Як свідчать розбіжності між офіційною реєстрацією та фактичним розташуванням ВПО, частина переселенців не зареєстрована, що ускладнює планування ресурсів та координацію гуманітарної допомоги. Крім того, безпекові ризики навіть у відносно спокійних західних областях залишаються значними, оскільки потенційна загроза обстрілів або ракетних ударів може знижувати міграційну привабливість регіону та впливати на рішення переселенців щодо вибору місця проживання.

Довгострокова інтеграція ВПО також є важливим викликом. Переселенці, які не знаходять стабільної зайнятості або не встановлюють соціальних зв'язків у новому регіоні, можуть залишати його або не інтегруватися повноцінно, що створює додаткове навантаження на соціальні та економічні системи [1]. Управління міграційною привабливістю в цих умовах потребує комплексного підходу, що поєднує оцінку безпекових умов, економічних можливостей, розвитку соціальної та житлової інфраструктури, а також ефективної адміністративної підтримки переселенців.

Саме тому управління міграційною привабливістю регіонів потребує комплексного підходу, що охоплює кілька взаємопов'язаних напрямків.

По-перше, важливим кроком є впровадження в практику визначення адаптованого індексу міграційної привабливості, що дозволяє регулярно

оновлювати оцінки регіонів з урахуванням змін у безпековій, економічній та соціальній ситуації.

По-друге, розвиток інфраструктури прийому є критично важливим для забезпечення комфортного та безпечного перебування внутрішньо переміщених осіб. Це передбачає розбудову житлових програм, включно з тимчасовим житлом, модульними будинками та субсидіями на оренду, а також інвестиції в соціальні сервіси, такі як школи, лікарні та місця дозвілля, з урахуванням потенційного приросту населення.

Третім напрямком є поліпшення системи збору даних. Ефективна координація між міжнародними та національними організаціями, зокрема ІОМ та Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності України, а також місцевими органами влади, дозволяє синхронізувати дані з GPS-опитувань, реєстрів ВПО та локальних баз. Використання інноваційних методів збору інформації, включно з мобільними GPS-даними та аналізом великих масивів даних (big data), доповнює традиційні джерела та підвищує точність оцінок.

Забезпечення безпеки та адаптації переселенців є ще одним ключовим завданням. Це передбачає підтримку обласних програм укриттів, системи оповіщення та гуманітарної інфраструктури для реагування на загрози, а також створення «зон стабільності» – безпечних громад, де переселенці можуть жити з відносною впевненістю у довгостроковій перспективі.

Соціальна та економічна інтеграція ВПО також потребує системного підходу. Вона включає програми працевлаштування, підтримку малого бізнесу серед ВПО через гранти, мікрофінансування та соціальне підприємництво, а також регулярні комунікаційні кампанії для інформування про права, державні програми та послуги.

Важливим аспектом є розроблення політики щодо повернення та стійкого поселення. Це передбачає створення програм стимулювання

безпечного повернення, включно з гарантіями житла, фінансовими грантами та податковими пільгами, одночасно забезпечуючи інтеграційні програми для тих, хто залишається на новому місці проживання.

Не менш значущою є співпраця з міжнародними організаціями та неурядовими структурами. Активна участь ІОМ, UNHCR та місцевих громадських організацій у плануванні та реалізації програм дозволяє враховувати міжнародний досвід, зокрема країн, що раніше стикалися з масовою внутрішньою міграцією, й адаптувати його до українських реалій.

Таким чином, управління міграційною привабливістю регіонів у воєнний час потребує інтегрованого підходу, що поєднує оцінку безпеки, розвиток інфраструктури, соціально-економічну інтеграцію та ефективну співпрацю з міжнародними партнерами для забезпечення стійкості та життєздатності регіональних спільнот.

Висновки. Воєнний стан суттєво трансформував міграційну динаміку України, зробивши внутрішню мобільність населення однією з ключових демографічних та соціальних проблем. Західні області, зокрема Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Волинська та Рівненська, мають значний потенціал для прийому внутрішньо переміщених осіб. Водночас привабливість цих регіонів обмежується ресурсними, інфраструктурними та адміністративними викликами, що потребує ретельного планування та підтримки.

Запропонована модель розрахунку індексу міграційної привабливості дозволяє оцінити рівень привабливості регіонів у кризових умовах, виявити пріоритетні області для державної підтримки та інвестування, а також спрогнозувати потреби в соціальній та економічній інфраструктурі. Для ефективного управління міграційною привабливістю потрібна комплексна політика, що інтегрує гуманітарні заходи, соціальні інвестиції, безпекові гарантії та системи моніторингу.

Основними напрямками такої політики є розвиток житлового фонду та соціальної інфраструктури, удосконалення систем збору та аналізу даних, активне залучення міжнародних партнерів і неурядових організацій, а також створення стимулів для безпечного повернення переселенців та їхньої стійкої інтеграції в нових громадах. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність реагування на внутрішню міграцію та забезпечити стабільність і соціально-економічний розвиток регіонів навіть у складних умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Внутрішньо переміщені особи в Україні терміново потребують довгострокових рішень. *UNHCR Україна*. URL: https://www.unhcr.org/ua/news/internally-displaced-persons-ukraine-urgently-need-durable-solutions?utm_source=.
2. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні : аналіт. доповідь. / [В. Потапенко, А. Головка, О. Валецький та ін.]; за ред. В. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 33 с.
3. ВПО в цифрах на Прикарпатті. URL: <https://www.if.gov.ua/news/vpo-v-tsyfrakh-na-prykarpatti>.
4. Лібанова Е., Позняк О., Цимбал О. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії російської федерації. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 2 (48). С. 37–57.
5. Малиновська О. А. Міграція населення України в умовах іноземного вторгнення. *Стратегічна панорама*. 2022. № 2. С. 55–67.
6. Мульська О., Сорочак О. Удосконалення політики регулювання міграційних процесів в умовах соціально-економічної нестабільності : інституціональний підхід. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 18–30.

7. Толуб'як В. С., Мосора Л. С. Роль держави у формуванні міграційної привабливості регіонів України. *Держава та регіони. Сер. : Державне управління*. 2018. № 4 (64). С. 167–174.

8. Pozniak O. The Situation of Forced Migrants from Ukraine in Europe after Russian Military Aggression and the Problems of Ukraine's Migration Policy in These New Conditions. *Central and Eastern European Migration Review*. 2023. Vol. 12. № 1. P. 159–181.

9. Ukraine internal displacement report — R17. International Organization for Migration. 2024. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_GPS_R17_IDP_August%202024.pdf?utm_source=.

REFERENCES

1. *UNHCR Ukraina*. (2019). Vnutrishno peremishcheni osoby v Ukraini terminovo potrebuiut dovhostrokovykh rishen [Internally displaced persons in Ukraine urgently need long-term solutions]. URL: https://www.unhcr.org/ua/news/internally-displaced-persons-ukraine-urgently-need-durable-solutions?utm_source=. [in Ukrainian]

2. Vplyv mihratsii na sotsialno-ekonomichnu sytuatsiiu v Ukraini : analit. dopovid. [The impact of migration on the socio-economic situation in Ukraine : analytical report] (2023) / [V. Potapenko, A. Holovka, O. Valevskiyi ta in.]; za red. V. Potapenka. Kyiv : NISD, 33 s. [in Ukrainian]

3. VPO v tsyfrakh na Prykarpatti [IDPs in figures in Prykarpattia]. (2025). URL: <https://www.if.gov.ua/news/vpo-v-tsyfrakh-na-prykarpatti>. [in Ukrainian]

4. Libanova E., Pozniak O., Tsymbal O. (2022). Masshtaby ta naslidky vymushenoї mihratsii naselennia Ukrainy vnaslidok zbroinoї ahresii rosiiskoi federatsii [The scale and consequences of forced migration of the Ukrainian population as a result of armed aggression by the russian federation]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demographics and social economy*, 2 (48), 37–57. [in Ukrainian]

5. Malynovska O. A. (2022). Mihratsiia naseleння Ukrainy v umovakh inozemnoho vtorhnennia [Migration of Ukraine's population in the context of foreign invasion]. *Stratehichna panorama* – Strategic panorama, 2, 55–67. [in Ukrainian]

6. Mulska O., Sorochak O. (2023). Udoskonalennia polityky rehuliuвання mihratsiinykh protsesiv v umovakh sotsialno-ekonomichnoi nestabilnosti : instytutsionalnyi pidkhid [Improving migration policy in conditions of socio-economic instability : an institutional approach]. *Innovation and Sustainability*, 2, 18–30. [in Ukrainian]

7. Tolubiak V. S., Mosora L. S. (2018). Rol' derzhavy u formuvanni mihratsiinoi pryvablyvosti rehioniv Ukrainy [The role of the state in shaping the migration attractiveness of Ukraine's regions]. *Derzhava ta rehiony. Ser. : Derzhavne upravlinnia* – State and Regions. Series : Public Administration, 4 (64), 167–174. [in Ukrainian]

8. Pozniak O. (2023). The Situation of Forced Migrants from Ukraine in Europe after Russian Military Aggression and the Problems of Ukraine's Migration Policy in These New Conditions. *Central and Eastern European Migration Review*. Vol. 12. № 1, 159–181. [in English]

9. Ukraine internal displacement report — R17. International Organization for Migration. (2024). URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_GPS_R17_IDP_August%202024.pdf?utm_source=. [in English]